

Ørslev Klosters historie

Ørslev Kloster er formentlig grundlagt i sidste halvdel af 1100-tallet som nonnekloster for Benediktiner- eller Augustinerordenen. Klosteret omtales første gang skriftligt i 1275. Den romanske kirke fra ca. 1150 blev omkring 1200 udvidet med den første klosterbygning. Den lå modsat den nuværende, altså mod nord ud fra koret i kirkens vestende. Denne bygning blev senere til et sakristi, som blev revet ned i 1930'erne. På denne plads lige oven for portnerboligen ligger klosterets sidste private ejer komtesse Olga Spønneck nu begravet.

Der har fra omkring 1200 også ligget en mindre bygning syd for kirken. Måske har det været priorens hus. Omkring 1300 er tårnet blevet bygget på kirken i vest. Da man anlagde det nuværende klosteranlæg i 13-1400 tallet, begyndte man med vestfløjen til nonnerne. Man kan stadig se bygningssporene efter døren fra denne boligfløj til kirkens tårn, så nonnerne kunne gå direkte ind i kirken.

Engang i 1300-tallet har man ned mod priorens hus fyldt jord på skråningen. I udvidet form er dette hus blevet til en ny sydfløj ført over til vestfløjen. Sydfløjen blev da med opfyldningen af gårdspladsen meget lavere ind mod gården end ned mod skoven. Syd- og vestfløj var i 2 etager med små vinduer - bygningsspor heraf kan stadig ses adskillige steder.

Endelig er østfløjen formentlig først i begyndelsen af 1500-tallet bygget som afslutning på det firfløjede anlæg med kloster og kirke omkring en lukket gårdplads.

Fra klostertiden findes en ring og et røgelseskar på Nationalmuseet. På Det Kgl. Bibliotek i Stockholm findes en lovebog skrevet på Ørslev Kloster 1497.

Efter reformationen

Efter reformationen 1536 lod kongen klostergodset forlene til private. Bygningerne var dog fortsat i brug som kloster, indtil der kun var én nonne tilbage. Hun blev købt ud af kongen, da hele ejendommen ved mageskifte i 1587 overgik til lensmand Hans Christoffersen Lindenov.

Omkring år 1700 var den i generalmajor Johan Rantzaus besiddelse. Med udgangspunkt i de gamle middelalderbygninger omskabte han klosteret til et firfløjet barokanlæg med den romanske kirkebygning som nordfløj - dvs. udvendigt stort set til den skikkelse, klosteret har i dag med én etage, høje rum og store vinduer. Rantzeau døde 1708.

I 1600- og 1700-tallet ejede Ørslev Kloster stadig meget jord fra klostertiden, bl.a. de nærliggende herregårde Staarupgård og Strandet, 700 tdl. bøndergods og 9 kirker samt adskillige møller.

I 1724 blev klosteret overtaget af oberstløjtnant Frederik Berregård, men han døde kun 11 dage efter, at skødet var undertegnet. Det blev hans enke, Marie de Lasson, der 1724-47 lod udføre en række betydelige indvendige istandsættelser - også af kirken. Den skikkelse klosterbygningerne fremtræder i endnu i dag, bl.a. med loftsmalerierne i østfløjen, lofter,

gesimsler, døre og paneler, stammer i vid udstrækning fra Marie de Lassons tid. Hun var også aktiv på andre felter, bl.a. byggede hun Fjends Herreds og måske Vestjyllands første skole for almuens børn og senere flere andre skoler (jf. Bodil Hansen 1995 s. 99 ff.).

På vej mod forfald

Fra 1754 gik Ørslev Kloster på skift mellem forskellige ejere, og i løbet af 1800-tallet blev ejendommen mere og mere forarmet. Landet over gik mange godser i opløsning på grund af den økonomiske udvikling inden for landbruget. Således også Ørslev Kloster.

Der var tiltagende forfald og bortsalg af jorden incl. bøndergodset og kirkerne - frem til 1918, hvor ejendommen blev overtaget af et konsortium, der foretog den endelige udstykning af hele klosterjorden. Ørslevkloster kirke blev solgt til sognet ca. 1912. Tilbage blev kun haven og skoven og et par enge. Bygningerne gik tilsvarende i alvorligt forfald frem til 1920'erne, hvor Nationalmuseet greb ind. I begyndelsen af 20'erne foranstaltede museet nogle absolut nødvendige udbedringer af skader på bl.a. taget, men sidst i 20'erne var den gal igen, og nu var det ved at blive et spørgsmål, om klosteret skulle rives ned.

Olga Sponneck – Ørslev Klosters redning

Men inden det kom så vidt, trådte en københavnsk komtesse ind som redningsmand.

I 1900-tallets første årtier gik det stærkt ned ad bakke for klosteret. Der blev stadig mindre jord til at bære vedligeholdelsen af bygningerne.

Da et konsortium med pengestærke bymænd købte klosteret i 1918, solgte de den sidste jord fra. Tilbage blev den have og skov, som stadig hører til ejendommen.

Uden en bosiddende ejer fortsatte bygningernes forfald, og i 1929 var det blevet til et spørgsmål om nedrivning eller restaurering.

Her kom komtesse Olga Sponneck ind i billedet. Hun blev født 1875 i København. Hendes farfar var en fornem mand - finansminister, kammerherre, gehejmekonferensråd. Olgas far var rigsgreve og premierløjtnant, og blev såret og taget til fange af tyskerne i krigen 1864. Han måtte derefter ernære sig som postmester i Nykøbing Sjælland, hvor Olga og hendes søster voksede op.

Familien vendte tilbage til København i 1891, da faderen blev bibliotekar ved forsvarets bibliotek. Olga var da 16 år. Hendes mor var rigsgrevinde, født på Skt. Thomas i en rig tysk købmandsslægt. Nogle af de eksisterende møbler i stuerne på Ørslev Kloster, og sengen i hjørneværelset, stammer fra moderens hjem i Vestindien.

Olga Sponneck boede også som voksen hjemme hos forældrene i en stor lejlighed på Østerbro. Familien rejste meget og deltog i selskabslivet, men Olga giftede sig aldrig. Moderen døde i 1923, og Olga fortsatte med at føre hus for faderen endnu 11 år. Om sommeren tog hun jævnligt på cykeltur i Jylland.

I juni 1928 cyklede den da 53-årige komtesse forbi Ørslev Kloster, satte sig i vejgrøften, spiste sin madpakke og forelskede sig i stedet. Hun gjorde det på trods af dets miserable tilstand - eller måske netop derfor. Hun besluttede sig for at søge at redde klosteret fra udslættelse og kontaktede en advokat i Viborg om sine planer. Hun forelagde dem også for sin far, men blev afvist. Først da hun arvede faderen ved hans død i 1933, fik hun mulighed for at realisere drømmen. Straks genoplivede hun planerne og fik købet gennemført.

Forud gik forhandlinger mellem Olga Sponneck og Nationalmuseet med Viborg-advokaten som mellemmand. Hun flyttede ind på klosteret i august 1934 i en alder af 59 år. Hun gjorde det til sit livsværk at istandsætte den forfaldne ejendom og sikre den for eftertiden.

Prisen for klosteret var 27.500 kr., men dertil kom den meget nødvendige restaurering - pris ca. 60.000 kr. Halvdelen skulle komme fra komtessen, den anden halvdel fra Nationalmuseet.

Arkitekten havde før købet skrevet til Olga Sponneck: "Det nytter dog ikke at købe Ørslev Kloster uden også at tage i betragtning de udgifter, der virkelig vil komme..." (efter Bodil Hansen: Olga Sponneck og Ørslev Kloster, 1992, s. 67). Der kom mange udgifter, men ved flid og sparsommelighed lykkedes det Olga Sponneck også ud over den første meget omfattende restaurering at istandsætte bygningerne de næste 30 år. Hun klarede de løbende udgifter og efterlod sig endda den formue, hvis afkast siden er kommet klosteret tilgode.

Da hun døde den 24. december 1964, som 89-årig, havde hun ejet Ørslev Kloster i 30 år. Hun blev begravet ved kirkens apsis lige oven for portnerboligen.

Ørslev Kloster som arbejdsrefugium

Men kampen for at skaffe midler til vedligeholdelsen fortsatte og fortsætter. Ørslev Kloster blev ved komtessens død og efter hendes eget ønske overdraget til et legat. Det fik til opgave at bevare stedet for fremtiden som barokherregård med en kulturel anvendelse som en slags højskole eller et dansk San Cataldo. Komtesse Olga Sponnecks Legat er stadig ejer af ejendommen.

En drivende kraft i oprettelsen af legatet og overgangen til en ny brug af bygningerne var Peter Seeberg, forfatter og dengang museumsinspektør i Viborg. Han førte forhandlingerne med myndighederne om, hvordan komtessens ønsker for klosterets fremtid kunne udmøntes. Det viste sig heldigvis, at det var for dyrt at bygge klosteret om til egentlig skoledrift. At bruge bygningerne stort set i den skikkelse, Olga Sponneck efterlod dem, var således en nødløsning! (Seeberg i Ørslev Kloster 1970).

Legatet stillede i september 1969 bygningerne til disposition for Dansk Kulturhistorisk Museumsforening, som de første mange år stod for driften af stedet som arbejdsrefugium. Brugsretten til klosteret blev i 1998 overdraget til Foreningen Ørslev Kloster, som du kan blive medlem af her.

Forvalter var fra begyndelsen Bent Nordby, Lund. Derefter var det fra 1978 Tove Borre, som blev klosterets forvalter, til hun gik på pension i 2003. Mange forbinder uløseligt Ørslev Kloster med Tove Borre efter hendes mere end 25 års arbejde på og for klosteret. Fra 2004 er Janne Fruergaard ansat som ny klosterforvalter.

Besøgstallet er steget ganske betragteligt gennem årene. Der er nu ca. 300 gæster med ialt ca. 2000 overnatninger om året.